

УДК 37.091.12:36-051

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2022-15.20>

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

ШЕВЧЕНКО ЖАННА МИХАЙЛІВНА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи
Інституту гуманітарних та соціальних наук
Національний університет «Львівська політехніка»
zhannaostap@ukr.net
orcid.org/0000-0002-4019-639X

У статті представлено стратегічні лінії розвитку практичної підготовки соціальних працівників у Республіці Польща. З'ясовано, що процес практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі Польщі – це процес поетапних якісних динамічних змін її організації, змісту в теорії й на практиці відповідно до історико-педагогічного процесу становлення.

Встановлено, що у вдосконаленні вітчизняної системи практичної підготовки соціальних працівників доцільним є вивчення і виявлення можливостей упровадження прогресивних ідей практичної підготовки фахівців соціальної сфери у польських університетах.

Визначено, що удосконалення системи практичної підготовки соціальних працівників в Україні, її розвиток адекватно до європейських стандартів можливий за умови активного вивчення прогресивних ідей зарубіжного досвіду підготовки відповідних фахівців у вітчизняну практику роботи закладів вищої освіти.

Ключові слова: стратегії розвитку, практична підготовка, соціальний працівник, професіоналізація, практико-орієнтований підхід.

Постановка проблеми. Динамічність соціальних процесів у світі спрямована на гуманізацію сучасного суспільства. Сьогодні очевидно, що соціальна політика держави, її практична та соціальна складові повинні будуватися на однозначному пріоритеті загальнолюдських цінностей, прав і свобод, соціальній відповідальності.

Соціальні виклики в умовах світової інтеграції й посилення взаємодії країн актуалізують питання вивчення досвіду закладів вищої освіти міжнародного освітньо-наукового простору в соціальній сфері України. У вдосконаленні вітчизняної системи практичної підготовки соціальних працівників доцільним вважаємо звернення до досвіду Республіки Польща з метою ґрунтовного історико-педагогічного вивчення і виявлення можливостей упровадження прогресивних ідей у підготовку фахівців соціальної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні аспекти проблеми практичної підготовки фахівців для соціально-педагогічної діяльності розглядають українські й польські науковці за такими напрямками:

– *теоретико-методологічна основа педагогічної освіти* (В. Андрущенко, Т. Барчевський, І. Бех, В. Дурановський, Л. Завацька, В. Кремень, В. Оконь, О. Пехота, Ш. Францішек);

– *теорія і практика підготовки фахівців у галузі соціально-педагогічної діяльності* (В. Беспалько, І. Вільш, Р. Вайнола, М. Гревінський, Т. Дороніна, Н. Квянтковська, С. Коляденко, Г. Ніколаї, В. Поліщук, Л. Пуховська, Н. Сейко, С. Харченко);

– *соціально-педагогічні аспекти історико-педагогічних досліджень* (О. Адаменко, С. Бадора, Л. Березівська, Ю. Борисова, Л. Голубнича, Д. Травковська, І. Мельничук, І. Мищишин, Ю. Поліщук, Б. Скржипчак, О. Сухомлинська, Я. Хрінкевич);

– *теоретичні засади соціальної педагогіки* (Р. Врочинський, Т. Жолковська, І. Зверева, А. Капська, Л. Коваль, С. Когут, Г. Лактіонова);

– *теорія компаративних досліджень* (Ф. Андрушкевич, Н. Гайдук, С. Когут, М. Коморська).

Вітчизняні науковці наголошують на необхідності удосконалення практичної

підготовки соціальних працівників в Україні: Т. Абрамович (2018); В. Бенера (2018), Т. Дороніна (2019), О. Карпенко (2008); В. Поліщук (2010); З. Фалинська (2006) та ін.

Загальні проблеми розвитку освіти в Польщі представлено в дисертаціях вітчизняних і польських дослідників в *історико-педагогічному напрямі*: І. Адабек (2001), Ф. Андрушкевич (2012), Й. Гайда (2004), В. Майборода (2011), Г. Ніколаї (2008), Л. Смірнова (2010); частково розкрито проблему сучасної підготовки фахівців у Польщі в *дидактично-методичному векторі*: Я. Бельський (2000); Є. Громов (2010); А. Каплун (2011); А. Мушиньські (2004); Р. Мушкета (2007); Є. Нероба (2004); В. Пасічник (2001); М. Перфільєва (2012); Б. Сітарська (2005), Й. Шемпрух (2001), тоді як окремі аспекти практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі Польщі висвітлено лише в деяких публікаціях: Г. Беднарчука, У. Контни, М. Коморської, Т. Лесіної, О. Литвак, Е. Маринович-Хетки, Л. Цибулько, М. Чеховської-Белуги та ін.

Вивчення вітчизняних науково-педагогічних праць і досліджень, у яких розглядаються системи освіти зарубіжних країн, показало, що не є виокремленими релевантні для українського освітнього контексту елементи позитивного досвіду практичної підготовки соціального працівника у вищій школі Польщі.

Мета статті – дослідження стратегічних ліній розвитку практичної підготовки соціальних працівників у Республіці Польща з метою ґрунтовного вивчення і виявлення можливостей упровадження прогресивних ідей у вітчизняну професійну підготовку фахівців соціальної сфери.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі пріоритетним вектором роботи польських науковців та практиків задля інтенсифікації практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі є інтеграція нової парадигми, яка у *стратегії Польщі до 2030 р.* визначена як *парадигма суспільства добробуту*, спрямована на: подальший розвиток системи соціальної допомоги; розв'язання соціальних проблем в умовах інтернаціоналізації і глобалізації європейського суспільства; розвиток іміджу праці соціального праців-

ника і становлення ідентичності особистості фахівця соціальної сфери; надання якісних практичних соціальних послуг.

Однак про парадигму суспільства добробуту говорять як про майбутнє: у багатьох центральних та місцевих середовищах недостатньо бажання застосовувати стратегічне мислення та дію, про що свідчать, серед іншого, слабкі відомчі стратегії, а також слабкі місцеві стратегії розв'язання соціальних проблем, підготовлені на рівні повітів та комун. Польські вчені та практики зауважують, що проблема полягає в тому, як інтегрувати нову парадигму в систему соціальної допомоги та інтеграції [12; 13; 14].

Ключовими нормативно-правовими документами, які дозволяють простежити динаміку змін у генезі практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі, є Закони Польщі: «Про вищу освіту» (1990) (*Ustawa o szkolnictwie wyższym*); «Про соціальну допомогу» (1990) (*Ustawa o pomocy społecznej*); «Про соціальну та професійну реабілітацію і зайнятість осіб з обмеженими можливостями» (1997) (*Ustawa o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*); «Про соціальну зайнятість» (2003) (*Ustawa o zatrudnieniu socjalnym*); Закон «Про соціальну допомогу» (2004) (*Ustawa o pomocy społecznej*); «Про суспільно-корисну діяльність та волонтерство» (2004) (*Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*); «Про сприяння зайнятості та в установах ринку праці» (2004) (*Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*); «Про соціальні кооперативи» (2006) (*Ustawa o spółdzielniach socjalnych*); «Закон про вищу освіту» (2018) та інші нормативні документи (розпорядження, положення) тощо.

Стратегія розвитку системи соціальної допомоги та соціального забезпечення у Республіці Польща пов'язана із системними змінами, які безпосередньо мають вплив на розвиток практичної підготовки соціальних працівників (бази практик, майбутнє перше робоче місце тощо), зокрема:

1) *прогресивна інституціоналізація* соціальної допомоги (яка як така сприяє стаг-

нації та рутинності діяльності, але не може бути зведена до них);

2) *децентралізація* соціальної допомоги (пов'язана зі зростаючою роллю територіального самоврядування в соціальній політиці та розширенні її структур);

3) *професіоналізація* соціальних послуг (перш за все, кваліфікованим сервісом цих послуг – соціальними працівниками). Усі три тенденції визначалися рішеннями державних керівників, прийнятими на початку дев'яностих років ХХ ст., але напрями змін, що виявилися в той час, знайшли продовження і залишаються «живими» й сьогодні [7, с. 135–136].

У польській вищій школі при формуванні практичної підготовки фахівців для соціальної роботи враховуються національні інтелектуальні досягнення в науковій і практичній соціальній сфері, що впливають із 30-річного досвіду трансформації та динамічного розвитку та імплементації європейських традицій у соціальній сфері.

Професіоналізація соціальних послуг виявилася у підвищенні формальних вимог до практичної підготовки соціальних працівників. Можна сказати, що стандартизація освіти для соціальної роботи передувала стандартизації соціальної роботи як послуги. У наступному десятилітті, поряд із поширенням активізуючого підходу в соціальній політиці, *постулат інтеграції* змісту освіти і професійної практики підвищився. У кількох центрах академічної освіти робилися спроби побудувати «Школи соціальної роботи», зосереджені на конкретних теоріях або підходах. В останні роки виявлена соціальна робота з сім'єю, а також спостерігається відродження екологічного методу соціальної роботи. Паралельно здійснювалися зміни в усіх трьох зазначених напрямках. Стратегія інституціоналізації виявилася найсильнішою, що значною мірою визначило форму польської версії децентралізації соціальної допомоги та іміджу й ідентичності професійних соціальних послуг [14, с. 35–36].

У галузі соціальної роботи Польщі віддаль між теорією і практикою у соціальній галузі суттєво спричинена інституціональною струк-

турою цього виду професійної діяльності. Стратегії соціальної роботи, зокрема стратегії, які допомагають вийти з кризи, сприяють стабілізації особистого внутрішнього стану, розвитку психічного здоров'я, внутрішнього балансу (W. V. Hansen), адаптовані в теорії та практиці Польщі, представлено у табл. 1.

В умовах викликів сьогодення «практична підготовка соціальних працівників» у вищій школі Польщі розглядається науковцями як багатофакторна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з клієнтами, а також у розвитку успішності в діяльності [5].

Базисною умовою створення ефективних варіантів практичної підготовки соціальних фахівців є дотримання *спеціальних принципів*, визначених польськими педехологами: *відповідності змісту щодо цілей і завдань* практичної підготовки; *відображення в цьому змісті логіки практичної діяльності* майбутнього спеціаліста; *суб'єктивно-реалістичного трактування взаємовідносин «соціальний працівник – клієнт»* у процесі майбутньої практичної діяльності, *фахового формування й практичного самоудосконалення*; *інтегративності змісту професійно-педагогічної підготовки фахівця* (Г. Квятковська, Н. Kwiatkowska).

Очевидно, що ключовою парадигмою вищої освіти у практичній підготовці соціального працівника європейського типу стає її орієнтація на особистість [14, с. 128]. Важливо зауважити, що наукова спільнота соціальних політиків Польщі відкрита для суттєвої дискусії про майбутні системи соціального забезпечення та соціальної роботи.

У процесі дослідження з'ясовано, що зміни у ставленні до системи соціальної допомоги в Польщі зазнають впливу численних процесів, таких, як: історичний досвід Польщі з еволюцією національної політики догляду, а потім соціальної допомоги; глобалізація, європеїзація та інтернаціоналізація соціальної політики, що спричинило численні перетворення у застосуванні методів та інструментів підтримки; маркетизація, прива-

Таблиця 1

Стратегії соціальної роботи в Польщі (W.B. Hansen)

Стратегії, що допомагають вийти з кризи, сприяють стабілізації особистого внутрішнього стану, розвитку психічного здоров'я, внутрішнього балансу	
1. Стратегія «нормативних переконань» («przekonania normatywne»)	– це виклик неправильних норм, переконання і соціальні очікування (наприклад, всі агресивні.) Протистояння шляхом кадрування цих переконань із фактами і на цій основі вибудовування норм, вірування й очікування реальних і позитивних реакцій
2. Стратегія «особистих рішень» («osobistepostanowienia»)	полягає у прийнятті особистих і єдиних положень, які вони регулюють щодо важливих життєвих виборів. Це зміцнює самооцінку, почуття відповідальності та самоконтроль
3. Стратегія «формування системи цінностей» («kształtowanie systemu wartości»)	полягає у виявленні, іменуванні та прийнятті цінностей, які для нас є найбільш важливими. Вона захищає від ризику поведінки, яка порушує вагомі цінності, такі, як здоров'я та життя
4. Стратегія «інформація про реальні наслідки» («informowanie o realnych konsekwencjach»)	це передача інформації про реально пошкоджені, прямі та віддалені наслідки ризикованих рішень
5. Стратегія «конструктивного навчання декламації» («uczenie konstruktywne goodmawiania»)	полягає у формуванні вміння впоратися з внутрішніми впливами і впливом інших людей або груп, щоб прийняти колективну поведінку як ризиковану
6. Стратегія «альтернативні шляхи життя» («alternatywne sposoby życia»)	це виявлення інших, альтернативних форм дозвілля та надихання і розвиток талантів
7. Стратегія «встановлення цілей» («wyznaczanie celów»)	полягає у визначенні цілей, вимог, мотивації до досягнень
8. «Стратегія прийняття рішень» («uczenie podejmowania decyzji»)	полягає в підвищенні здатності приймати раціональні рішення при здійсненні вибору
9. Стратегія «підвищення самооцінки» («zwiększanie poczucia własnej wartości»)	вивчає способи боротьби з негативним ставленням до себе, для того, щоб підвищити самооцінку
10. Стратегія «здатності контролювати стрес» («umiejętność opanowania stresu»)	полягає у підвищенні навичок подолання ситуації в умовах фрустрації та стресу
11. Стратегія «доступності допомоги» («dostępność pomagania»)	полягає у збільшенні знань про наявні місця та форми допомоги, а також спрямовується на отримання соціальної підтримки
12. Стратегія «набуття соціальних навичок» («nabywanie umiejętności społecznych»)	полягає у підвищенні здатності встановлювати позитивні міжособистісні контакти

Джерело: [1, с. 329; 7, с. 284–285]

тизація та економізація соціальної політики, і нарешті її соціалізація [14, с. 125].

Польські вчені та практики, з огляду на нові соціальні проблеми, дискутують про одну з найбільш серйозних проблем щодо того, хто такий соціальний працівник ХХІ ст., чи повинен він бути адміністративним або польовим працівником, чи повинен він бути соціальним працівником або працівником громади, чи повинна соціальна робота бути вільною професією для контракту або постійної роботи.

Визначення ролі соціального працівника є надзвичайно важливим із точки зору його освіти, підвищення кваліфікації та можливостей підтримки активного ставлення лідера та фасилітатора місцевого розвитку в соціальній сфері. Учені висловлюються про необхід-

ність змінити стереотипний образ соціальної роботи та про те, як запустити професійну PR-політику, змінюючи негативний імідж соціальних послуг. Виявлено особливості цілей підготовки соціальних працівників вищої школи Польщі, які засвідчують, що в рамках гуманізації освіти необхідно посилити практичну спрямованість навчання.

Спираючись на дані про закордонні системи підготовки фахівців, науковці Польщі виокремлюють *три моделі підготовки фахівця соціальної сфери* із включенням до неї видів практик та стажування (Н. Квятеовська): на першій моделі відбувається вивчення теорії, на тривалій другій – накопичення фахових практичних навичок; здійснюється паралельне засвоєння теорії і проведення практик;

передують практика, теоретичне навчання відбувається пізніше [12, с. 13–23].

Під сучасною практичною підготовкою соціальних працівників розуміємо процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві, компетентно вирішувати соціальні проблеми в установах і закладах соціальної роботи, на всіх рівнях управління.

Провідним методологічним регулятором процесу практичної підготовки соціальних працівників є *практико-орієнтований підхід*, налаштований на спрямування студента від педагогічної парадигми, сконцентрованої на процес навчання, до орієнтації на вміння практично навчатись через досвід. Найбільш повно відображає єсуть *практико-орієнтованого підходу* програма, розроблена британськими вченими М. Доуел і С. Шардлоу [3, с. 25–38].

Практична реалізація *практико-орієнтованого підходу* в соціальній роботі передбачає не тільки ознайомлення майбутніх соціальних працівників та соціальних працівників-практиків із новими методами соціальної роботи, але й служить науково-дослідною базою для пошуку дієвих практичних механізмів та умов адаптації цих методів до конкретних клієнтів

з урахуванням перспектив розвитку і визначення їхнього місця в житті.

Основною метою практичного навчання є впровадження теорій індивідуальності і самопізнання із завданнями дослідження процесів формування зрілості соціальних компетентностей та індивідуального вибору сфери діяльності. Розвиток фахівця представниками цих теорій трактується як процес формування саморозуміння, а професійні пріоритети і досягнення кар'єри пояснюються спробою реалізувати свої прагнення та власним розумінням свого призначення.

Представлені форми роботи студента (табл. 2, 3, 4) у процесі практичної підготовки соціальних працівників у Поморській академії у Слупську і Вармінсько-Мазурському університеті в Ольштині демонструє суб'єктно-суб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу із практичним спрямуванням студента на майбутню професію.

Аналіз навчальних планів та програм підготовки у вищій школі Республіки Польща дозволяє стверджувати, що практична підготовка студентів до соціальної роботи відбувається у процесі засвоєння теоретичних знань, проходження практики, науково-дослідної діяльності, а також під час позааудиторної практично спрямованої самостійної роботи.

Таблиця 2

Інтеграція самостійної роботи студента та консультацій з викладачем

Модулі навчальних дисциплін	Форми роботи	Год.
Міжособистісна комунікація в соціальній роботі	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	47 28
Художні майстерні з елементами драми	Консультації з викладачем: <i>Самостійна робота студента</i>	32 18
Знання про людський розвиток у життєвому циклі	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	32 18
Вступ до соціальної роботи	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	64 61
Сімейна педагогіка	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	32 18
Соціальна педагогіка	Консультації з викладачем: <i>Самостійна робота студента</i>	64 61
Методологія соціальних досліджень	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	49 76
Спеціальна педагогіка	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	32 18
Методика соціальної роботи 1	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	47 28
Методика соціальної роботи 2	Консультації з викладачем <i>Самостійна робота студента</i>	49 51

За напрямом підготовки «Соціальна робота» формування освітньої програми підготовки соціального фахівця забезпечується актуалізацією мотивації на практичний компонент підготовки та перше робоче місце в країні та у європейському вимірі. Досить поширеною є така форма самостійної роботи, як випереджувальні завдання у підготовці до інтерактивної (інформативної, проблемної, мультимедійної) лекції, тобто завдання, спрямовані на повне або часткове оволодіння матеріалом до його вивчення за програмою

на заняттях (ознайомлення з новим матеріалом за підручником, літературою, складання плану проведення майбутньої дискусії, рольової чи ділової гри тощо).

Ефективність практичного навчання базується на базисних знаннях польських соціальних працівників із практики роботи, які закладені у програми підготовки бакалавра і магістра соціальної роботи та спрямовуються у меті, формах і методах роботи викладача та студента, відображених у силабусах навчальних дисциплін, рекомендацією літератури до

Таблиця 3

Форми роботи студента при виконання модулів навчальних дисциплін у вищій школі Польщі. Соціальна робота (вибірково)

Навчальні дисципліни	Форми роботи	К-сть год.
Міжособистісна комунікація в соціальній роботі	1) <i>Контактні години з викладачем:</i> – участь у практичних вправах – консультації	47 45 2
	2) <i>Самостійна робота студента:</i> – підготовка до практичних колоквиумів міжособ. навичок – підготовка до практичних занять – підготовка та реалізація артистичних проєктів	28 20 8
Вступ до соціальної роботи	1) <i>Контактні години з викладачем:</i> – участь в лекціях (інформативних, інтерактивних, – із постановкою проблеми та мультимедійною презентацією) – робота на практичних заняттях – консультації	64 30 30 4
	2) <i>Самостійна робота студента:</i> – підготовка до екзамену – підготовка до колоквиуму – підготовка до практичних занять	61 25 11 25
Сімейна педагогіка	1) <i>Контактні години з викладачем:</i> – участь в лекціях – робота на практичних заняттях – консультації	32 15 15 2
	2) <i>Самостійна робота студента:</i> – підготовка до тестів колоквиуму – підготовка до практичних занять – підготовка до контрольної роботи	18 6 5 7
Спеціальна педагогіка	1) <i>Контактні години з викладачем:</i> – участь у лекціях – робота на практичних заняттях – консультації	32 15 15 2
	2) <i>Самостійна робота студента:</i> – підготовка матеріалів до дискусії – підготовка до презентації – підготовка проєкту – рецензія фільму	18 5 4 6 3
Методика соціальної роботи 1	1) <i>Контактні години з викладачем:</i> – практичні заняття – участь у лекціях – консультації	47 30 15 2
	2) <i>Самостійна робота студента:</i> – підготовка до колоквиуму – підготовка до письмового тесту – підготовка до практичних занять – підготовка до контрольної роботи	28 5 5 13 5

освітніх компонентів та самостійної роботи [1, с. 373–378].

Системний аналіз програм практичної підготовки соціальних працівників у польській вищій школі дозволяє зауважити важливий критерій оцінки самої активності студента під час засвоєння та закріплення програмового матеріалу навчального курсу (презентацій проєктів, конферсаторіумів, колоквіумів, виконання завдань, тестів, есе) тощо. Щодо форм організації діяльності студентів у процесі практичного оволодіння знаннями і вміннями, то це, насамперед, лекція, проте традиційна лекція сьогодні вже не є домінуючою формою здобуття знань.

У польській вищій школі прийнято перелік практичних форм роботи студента для оцінки результатів навчання зі спеціальності. На факультеті соціальних наук Поморської академії в Слупську затверджено різновекторні практичні форми роботи [6]. Важливо звернути увагу на оцінювання загальної активності студента на занятті (табл. 4).

Слід підкреслити, що у порівнянні з вітчизняними закладами вищої освіти, самостійній роботі студентів у польських вишів

надається значно важливіше практичне значення, що підкріплено не лише законодавчо, а й фактично регулюється в освітньому процесі з оплатою консультацій викладачу.

Особлива увага звертається на ефективність самонавчання студентів, використання інноваційних технологій, запровадження комплексу спеціальних засобів навчання, на активну реалізацію принципу академічної мобільності, можливості для вільного вибору освітньої траєкторії розвитку. Досить поширеною є така форма самостійної роботи, як випереджувальні завдання у підготовці до інтерактивної (інформативної, проблемної, мультимедійної) лекції, тобто завдання, спрямовані на повне або часткове оволодіння матеріалом до його вивчення за програмою на заняттях (ознайомлення з новим матеріалом за підручником, літературою, складання плану проведення майбутньої дискусії, рольової чи ділової гри тощо).

Компаративний аналіз освітніх програм підготовки дозволяє зауважити, що як у вітчизняній вищій школі, у польській вищій школі спостерігається автономія щодо навчальних дисципліни за вибором студента та послідов-

Таблиця 4

Шкала оцінювання активності студента на заняттях
(Вибіркові навчальні дисципліни з програми підготовки фахівців
Соціальна робота у Поморській академії у Слупську)

Навчальна дисципліна	Форми роботи студента на заняттях	Шкала оцін. %
Соціологія сім'ї	Активність студента на заняттях	25 %
	Виконання залікового есе	50 %
	Презентація залікової роботи	25 %
Соціальна педагогіка	Активність студента на заняттях	25 %
	Проєкт	50 %
	Презентація проєкту	25 %
Соціальна психологія	Колоквіум	50 %
	Активність студента на заняттях	30 %
	Виконання завдання	20 %
Основи організації та менеджменту	Підсумковий тест	80 %
	Активність студента на заняттях	20 %
Соціально-культурна анімація	Виконання завдання	50 %
	Активність студента на заняттях	50 %
Коучінг в соціальній роботі	Колоквіум	50 %
	Виконання завдання	20 %
	Активність студента на заняттях	30 %
Соціальний працівник як організатор освітнього середовища	Виконання завдань	50 %
	Активність студента на заняттях	50 %

ності їх вивчення (РА – Поморська академія в Слупську, WMU – Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині, UW – Варшавський університет, KUL – Люблінський Католицький Університет Яна Павла II, UMCS – Університет Марії Кюрі-Склодовської) [2; 4; 6; 8; 9; 10] тощо.

Відзначимо належний рівень інтеграції теоретичної та практичної підготовки соціальних працівників у Польщі, яка досягається завдяки: тісній співпраці вищої школи і агентств та соціальних інституцій; спільній розробці навчальних планів; проведенню наглядних сесій та тренінгів для керівників практики на базі вишу; поділу навчального тижня на аудиторні заняття та відвідування агентства; проходженню практики паралельно з теорією.

Вартим для запозичення у вітчизняну практику вищої школи є досвід організації практичного навчання польських студентів через досвід на практиці. Цілі практики студентів визначено Радою з освіти в галузі соціальної роботи, що враховуються в освітніх програмах вищої школи Польщі. Основним умінням після проходження професійної практики в Польщі має бути здатність студента зібрати матеріали, необхідні для написання соціальних проєктів. Робота над соціальними проєктами майбутніх соціальних працівників корелюється із чинними програмами соціального забезпечення,

Регіональними проєктами щодо необхідності дослідження актуальних соціальних проблем у регіоні. Такий досвід практику-

ється в Україні, але не набув системного характеру.

Таким чином, удосконалення системи практичної підготовки соціальних працівників в Україні, її розвиток адекватно до європейських стандартів можливий за умови активного вивчення прогресивних ідей зарубіжного досвіду підготовки відповідних фахівців у вітчизняну практику роботи закладів вищої освіти.

Висновки. Отже, на основі логіко-системного аналізу вітчизняної та зарубіжної науково-педагогічної літератури та узагальнення міркувань її авторів з'ясовано, що процес практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі Польщі – це процес поетапних якісних динамічних змін її організації, змісту в теорії й на практиці відповідно до історико-педагогічного процесу становлення.

Практична підготовка соціальних працівників у Республіці Польща становить складний і динамічний процес, який перманентно змінюється відповідно до міжнародних стандартів, нормативних вимог, соціальних змін і потреб на вказаний вид послуг; значною мірою – це забезпечується завдяки інтеграції практичного компонента до змісту освітніх програм і планів.

До напрямків подальшої роботи відносимо здійснення компаративного аналізу підготовки соціальних працівників в Україні та країнах ЄС щодо забезпечення професійного самовдосконалення фахівців заявленої спеціальності засобами сучасних інноваційних технологій соціальної роботи тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бенера В. Є., Шевченко Ж. М. Практична підготовка соціальних працівників у вищій школі Республіки Польща : монографія. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2020. 435 с.
2. Варшавський університет (м. Варшава, Польща). URL: sumdu.edu.ua/images/stories/gen_info/structure (дата звернення: 15.04.2022).
3. Доуэл М., Шадлоу С. Практика социальной работы / пер. с англ. ; под ред. Б. Ю. Шапиро. Москва : АО «Аспект Пресс», 1995. 237 с.
4. Люблінський Католицький Університет Яна Павла II. Соціальна робота (Люблін, Польща). URL: <http://study.lublin.eu/ua> (дата звернення: 16.04.2022).
5. Поліщук В. Інтеграція як провідна тенденція міжнародного розвитку соціальної роботи і соціальної освіти у ХХІ столітті. *Розвиток педагогічних наук в Україні і Польщі на початку ХХІ століття* : зб. наук. пр. / редкол.: Василь Кремень (голова), Анатолій Кузьмінський, Франтішек Шльосек та ін. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2011. С. 212–218.

6. Поморська Академія в Слупську (Польща). URL: <https://www.google.com/search?q=поморська+академія+в+слупську> (дата звернення: 07.04.2022).
7. Соціальна робота у Республіці Польща : навчально-методичний посібник / авт.-упор. В. Є. Бенера, Ж. М. Шевченко. Кременець : КОГПА, 2019. 248 с.
8. Факультет соціальної роботи в Польщі. URL: <https://www.osvitapol.info/fakulteti/fid/202> (дата звернення: 14.04.2022).
9. Факультет Суспільних Наук (Wydział Nauk Społecznych) Кафедра суспільної педагогіки (Katedra Pedagogiki Społecznej) Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині. URL: <http://wns.uwm.edu.pl/ps> (дата звернення: 15.04.2022).
10. Форми навчання в польських університетах – Освіта.УА. URL: osvita.ua/abroad/higher_school/poland/42747/ (дата звернення: 14.04.2022).
11. Шевченко Ж. М. Трансформації технологій навчання у практичній підготовці соціального працівника у Польщі. *Історико-педагогічні студії: Науковий часопис* / гол. ред. Н. М. Дем'яненко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 11-12. С. 186–193.
12. Kwiatkowska H. Kierunki przemian funkcji zawodowych nauczyciela / H. Kwiatkowska. *Ruch Pedagogiczny*. Warszawa, 1990. № 1-2. S. 13–23.
13. Przedsiębiorczość społeczna a praca socjalna. Nowa Praca Socjalna. Autorzy: Tomasz Barszczewski, Wojciech Duranowski, Magdalena Omen, Olga Pankiv, Agnieszka Rymśa. *Przedsiębiorczość społeczna a praca socjalna* / Pedakcja naukowa: Olga Pankiv, Wojciech Duranowski. Warszawa, 2014. 200 p.
14. Współczesne tendencje w pomocy społecznej pracy socjalnej. Pracazbiorowapodredakcją Mirosława Grewińskiego i Jerzego Krzyszkowskiego. Publikacja przeznaczona jest do bezpłatnej dystrybucji. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego. 2011. 126 p.

STRATEGIES FOR THE DEVELOPMENT OF PRACTICAL TRAINING OF SOCIAL WORKERS IN THE REPUBLIC OF POLAND

SHEVCHENKO ZHANNA

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer, Department of Sociology and Social Work Institute of Humanities and Social Sciences
Lviv Polytechnic National University

Introduction. *In improving the domestic system of practical training of social workers, we consider it appropriate to refer to the experience of the Republic of Poland in order to thoroughly historical and pedagogical study and identify opportunities for the implementation of progressive ideas in the training of social workers.*

Improving the system of practical training of social workers in Ukraine, its development in accordance with European standards is possible provided the active study of progressive ideas of foreign experience in training relevant professionals in the domestic practice of higher education.

Purpose. *The study of strategic directions of development of practical training of social workers in the Republic of Poland was carried out in order to thoroughly study and identify opportunities for the implementation of progressive ideas in the domestic training of social workers.*

Methods: *logical-systemic – aimed at disclosing strategies for the development of practical training of social workers in the Republic of Poland; structural-comparative – in order to systematize the scientific literature, program documents and compare their content; historical-comparative – in order to compare events, phenomena and facts in their historical development.*

Results. *Based on the logical and systematic analysis of domestic and foreign scientific and pedagogical literature and generalization of its authors, it was found that the process of practical training of social workers in higher education in Poland is a process of gradual qualitative dynamic changes in its organization, content in theory and practice. historical and pedagogical process of formation.*

Originality. *The effectiveness of practical training is based on the basic knowledge of Polish social workers on work practice, which are included in the bachelor's and master's programs in social work and are aimed at the purpose, forms and methods of work of teachers.*

Conclusion. *Thus, improving the system of practical training of social workers in Ukraine, its development in accordance with European standards is possible provided the active study of progressive ideas of foreign experience in training relevant professionals in the domestic practice of higher education.*

Keywords: *development strategies, practical training, social worker, professionalization, practice-oriented approach.*

REFERENCES

1. Benera, V. Ye., Shevchenko, Zh. M. (2020). *Praktychna pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv u vyshchii shkoli Respubliki Polshcha* [Practical training of social workers in higher education in the Republic of Poland]. Ternopil: FOP Palianytsia V.A. [in Ukrainian].
2. Varshavskiyi universytet (m. Varshava, Polshcha) [University of Warsaw (Warsaw, Poland)]. *sumdu.edu.ua*. Retrieved from: sumdu.edu.ua/images/stories/gen_info/structure [in Ukrainian].
3. Douэл, M., Shadlou, S. (1995). *Praktyka sotsyalnoi raboty* [The practice of socialwork]. Moskva: AO «Aspekt Press» [in Russian].
4. Liublinskyi Katolytskyi Universytet Yana Pavla II. Sotsialna robota (Liublin, Polshcha) [John Paul II Catholic University of Lublin. Social work (Lublin, Poland)]. *study.lublin.eu*. Retrieved from: <http://study.lublin.eu/ua> [in Ukrainian].
5. Polishchuk, V. (2011). Intehratsiia yak providna tendentsiia mizhnarodnoho rozvytku sotsialnoi roboty i sotsialnoi osvity u XXI stolitti [Integration as a leading trend in the international development of social work and social education in the XXI century]. *Rozvytok pedahohichnykh nauk v Ukraini i Polshchi na pochatku XXI stolittia – Development of pedagogical sciences in Ukraine and Poland at the beginning of the XXI century*. Cherkasy: Cherkaskyi nats. un-t imeni Bohdana Khmelnytskoho, pp. 212–218 [in Ukrainian].
6. Pomorska Akademia v Slupsku (Polshcha) [Pomeranian Academy in Slupsk (Poland)]. *www.google.com*. Retrieved from: <https://www.google.com/search?q=pomorska+akademia+v+slupsku+> [in Ukrainian].
7. Benera, V. Ye., Shevchenko, Zh. M. (2019). *Sotsialna robota u Respublitsi Polshcha* [Social work in the Republic of Poland]. Kremenets: KOHPA [in Ukrainian].
8. Fakultet sotsialnoi roboty v Polshchi [Faculty of Social Work in Poland]. *www.osvitapol.info*. Retrieved from: <https://www.osvitapol.info/fakulteti/fid/202> [in Ukrainian].
9. Wydział Nauk Społecznych. Katedra Pedagogiki Społecznej. Uniwersytet Warmińskomazurski W Olsztynie. *wns.uwm.edu.pl*. Retrieved from: <http://wns.uwm.edu.pl/ps> [in Poland].
10. Formy navchannia v polskykh universytetakh [Forms of study in Polish universities]. *osvita.ua*. Retrieved from: osvita.ua/abroad/higher_school/poland/42747/ [in Ukrainian].
11. Shevchenko, Zh. M. (2018). Transformatsii tekhnolohii navchannia u praktychnii pidhotovtsi sotsialnoho pratsivnyka u Polshchi [Transformations of learning technologies in the practical training of social workers in Poland]. *Istoryko-pedahohichni studii – Historical and pedagogical studies*, 11-12, 186–193 [in Ukrainian].
12. Kwiatkowska H. (1990). Kierunki przemian funkcji zawodowych nauczyciela /H.Kwiatkowska. *Ruch Pedagogiczny*. Warszawa, № 1-2, s. 13–23 [in Poland].
13. Przedsiębiorczość społeczna a praca socjalna. Nowa Praca Socjalna. Autorzy: TomaszBarszczewski, Wojciech Duranowski, Magdalena Omen, Olga Pankiv, Agnieszka Rymsha. *Rzedsiębiorczość społeczna a praca socjalna / Redakcja naukowa: Olga Pankiv, Wojciech Duranowski*. Warszawa, 2014. 200 r. [in Poland].
14. Współczesne tendencje w pomocy społecznej i pracy socjalnej. Praca zbiorowa pod redakcją Mirosława Grewińskiego i Jerzego Krzyszkowskiego. Publikacja przeznaczona jest do bezpłatnej dystrybucji. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego. 2011. 126 r. [in Poland].